GEMEENTE ENSCHEDE

Voorstel Gemeenteraad C

Onderwerp	Ontwikkelagenda Economie 2024		
Portefeuillehouder	Jeroen Diepemaat agendaletter (C)		
Organisatieonderdeel	Cluster Strategie & Beleid Fysiek	Aangeboden aan Raad	12 april 2024
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	2400012543

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De raad voor te stellen de Ontwikkelagenda Economie 2024 vast te stellen en daarmee te kiezen voor economische versterking van Enschede als:
   - stad van Technologie, Innovatie en Creativiteit (TIC);
   - verzorgende (eu)regionale hoofdstad;
   - stad met voldoende en toekomstbestendige ruimte om te ondernemen.

Inleiding en voorgeschiedenis
Met de onderliggende 'Ontwikkelagenda Economie' geven we invulling aan de afspraak in ons collegeakkoord 2022-2026 om de economische visie te actualiseren. In deze ontwikkelagenda formuleren we drie pijlers waarlangs we het verdienvermogen van de Enschedese economie willen versterken.

Wij vragen u de Ontwikkelagenda Economie vast te stellen.

De economische koers sinds 2018 is ongewijzigd
Sinds 2018 werken we opgavegericht aan (de toekomst van) onze stad. De basis daarvoor ligt in de theorie van de aantrekkelijke stad. In 2019 legden we uw raad de economische visie 2019 voor die we baseerden op de opgaven waar we in 2018 voor hebben gekozen. Onze economische koers is sindsdien ongewijzigd. Het gaat om:

- het vergroten van de bereikbaarheid van banen;
- meer talent aantrekken, opleiden en vasthouden; en
- verbetering van de verbinding tussen kennis, innovatie, het midden- en kleinbedrijf (mkb) en maatschappelijke vraagstukken (zoals de duurzaamheidsopgave, het energievraagstuk en nog veel meer).

Ontwikkelingen sinds 2019
In 2023 startten we - op grond van een afspraak in ons collegeakkoord - met de actualisatie van onze economische visie. Sinds de vaststelling van de economische visie 2019 zien we op hoofdlijnen de volgende ontwikkelingen in de economie:

- De Enschedese economie ontwikkelt zich goed en is tegelijkertijd ook kwetsbaar.
- De coronaperiode en internationale conflicten hebben effecten op het midden- en kleinbedrijf (mkb).
- Het gaat minder om economische groei en meer om groei van brede welvaart (inclusief de ontwikkeling naar een duurzame, circulaire en maatschappelijk verantwoorde economie).
- De omslag naar een toekomstbestendigere economie vraagt om meer samenwerking.
- De economische groei staat onder druk door toenemende tekorten op de arbeidsmarkt.
- Er is een tekort aan bedrijfsruimte, betaalbare huisvesting en test- en laboratoriumfaciliteiten.

We spraken twee keer met u in de stedelijke commissie EWIO (in april en september 2023) over (aanpassing van) de economische koers. In juni 2023 organiseerden we vier sessies rondom (eveneens vier) economische thema's met belanghebbenden en partners. Daarbij zochten we samen naar hoe we de economische koers zouden kunnen aanscherpen.

Wij concluderen dat de economische visie uit 2019 nog steeds actueel is. De Agenda voor Twente (2023) en het Toekomstbeeld Omgevingsvisie (2024) bevestigen dit
We constateren naar aanleiding van het proces (van informatieverzameling en interactie met de raadscommissie en belanghebbenden) dat onze economische visie uit 2019 nog steeds actueel is. Het gaat om banen, om talent en om toekomstbestendig ondernemen. Deze doelen vallen onder de strategische opgave “aantrekkelijk Enschede”. Ze vormen daarmee het fundament voor de economische onderdelen in onze documenten in het kader van de Integrale Planning- en Controlcyclus (IPC) en daarmee voor de inzet van middelen voor economische ontwikkeling.

We zien dezelfde economische prioriteiten terug in de Agenda voor Twente. Dit is de gezamenlijke investeringsagenda van de overheid, kennis- en onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven in Twente (verenigd in de Twente Board). De Agenda voor Twente richt zich op:
- een sterk bedrijfsleven;
- beschikbaarheid van talent;
- een optimale woon-, werk- en leefomgeving; en
- goede bereikbaarheid.

De ‘meetlat’ voor het succes van de uitvoering van de Agenda voor Twente is het Bruto Twents Geluk.

We zien de pijlers uit de economische visie 2019 ook terug in het onlangs door uw raad vastgestelde ‘Toekomstbeeld Omgevingsvisie’ van Enschede. In het toekomstbeeld staan op het gebied van economie richtinggevende uitspraken op het gebied van:
- baankansen voor iedereen;
- het meegroeien van het aantal banen met de groei van de bevolking;
- de noodzaak tot verdichting en zuinig ruimtegebruik.
- functiemenging, ruimte voor zowel nieuwe bedrijven als voor startups en creatieve broedplaatsen;
- een aantrekkelijkere binnenstad;
- de ontwikkeling van onze toplocaties; en
- de omslag naar een circulaire economie.

We kiezen in de ontwikkelagenda Economie 2024 voor drie pijlers waar we ons meer op gaan richten
Uit het actualisatieproces komen drie thema’s naar voren. Die verdienen de komende tijd meer aandacht. Zo kunnen we, samen met onze partners en op een toekomstbestendige manier, het verdienvermogen van Enschede en de regio versterken. Wij richten onze ‘economische capaciteit’ (mensen en middelen) de komende tijd op versterking van Enschede als:
1. stad van Technologie, Innovatie en Creativiteit (TIC);
2. verzorgende (eu)regionale hoofdstad;
3. stad met voldoende en toekomstbestendige ruimte om te ondernemen.

In de Ontwikkelagenda Economie formuleren we onze ambities rond die pijlers. En maken we inzichtelijk welke acties en instrumenten we de komende jaren inzetten om die ambities te realiseren.

Publieksvriendelijke samenvatting
Het college van Burgemeester en Wethouders stelt de gemeenteraad voor om een plan vast te stellen. Dit plan heet ‘Ontwikkelagenda Economie’. In dat plan staat wat de gemeente Enschede de komende tijd gaat doen om het voor ondernemers gemakkelijker te maken om producten te maken, te verkopen en hun klanten te helpen.

Daarbij gaat om allerlei soorten ondernemingen:
- Bedrijven die technisch ingewikkelde producten maken. En om bedrijven die van nieuwe uitvindingen producten maken, zodat de wereld beter en schoner wordt. Slimme en handige (jonge) mensen kunnen daar goed bij helpen.
- Het gaat ook om fijne winkels en supermarkten in de buurt. En om ondernemingen die ervoor zorgen dat inwoners en bezoekers hun vrije tijd met plezier kunnen doorbrengen. Bijvoorbeeld in de binnenstad, die het college nog aantrekkelijker wil maken.
- In het voorstel staan ook plannen om meer ruimte te maken voor bedrijven. Want die is er niet genoeg.

Met de ontwikkelagenda wil het college van B&W er voor zorgen dat inwoners in Enschede en de regio werk hebben en houden. Met fijne voorzieningen, voor inwoners en bezoekers.

Gewenst effect van het besluit in relatie tot de strategische opgaven
De ontwikkelagenda ondersteunt de economische veerkracht van de stad en de regio en de omslag naar een toekomstbestendige economie. De agenda 'ademt' voorts samenwerking met en tussen ondernemers, onderwijs/onderzoek en overheid. Daarmee draagt de agenda direct bij aan de strategische opgave "Aantrekkelijk Enschede". De agenda draagt eveneens bij aan de opgaven "Groen en duurzaam" (oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken), "Inclusief Enschede" (toekomstbestendige banen voor elk niveau) en 'Open Enschede" (betrouwbare samenwerkingspartner in economische ontwikkeling).

Argumenten

1.1 Met deze ontwikkelagenda Economie geven we invulling aan de actualisatie van de economische visie 2019
Zoals in de paragraaf 'Inleiding en voorgeschiedenis' aangegeven, zijn de hoofdlijnen uit de economische visie 2019 nog steeds actueel. Vanwege de vele ontwikkelingen sinds 2019 op het gebied van economie, is het nodig om de uitvoering van die economische koers op onderdelen aan te scherpen. Dat doen we in deze ontwikkelagenda.

1.2 Met deze ontwikkelagenda geven we richting aan de besteding van de extra middelen voor economie
In de begroting 2023 heeft de raad structureel € 400.000 extra beschikbaar gesteld voor versterking van de economie in onze stad. Deze ontwikkelagenda bevat de prioriteiten voor de besteding van die middelen. Zie ook bijlage 2 bij de ontwikkelagenda (over de beschikbare directe budgetten voor economie).

1.3 Deze ontwikkelagenda sluit goed aan op de Agenda voor Twente
De drie pijlers uit de ontwikkelagenda Economie zien we terug in drie thema's uit de Agenda voor Twente: 'Sterk bedrijfsleven', 'Talent' en 'Optimaal woon-, werk- en leefklimaat'.

1.4 Deze ontwikkelagenda sluit goed aan op het 'Toekomstbeeld Omgevingsvisie'
De uitkomst van fase 3 in de totstandkoming van onze omgevingsvisie (vastgelegd in 'het Toekomstbeeld') bevat allerlei richtinggevende uitspraken die terug komen in onze ontwikkelagenda. Het gaat onder andere om de volgende uitspraken:
- We maken meer functiemenging mogelijk waar dat kan.
- We maken de binnenstad aantrekkelijk.
- We werken verder aan de ontwikkeling van de toplocaties (….)
- We verbeteren en verduurzamen bestaande bedrijventerreinen.
- We kiezen voor zuinig ruimtegebruik en verdichting
- We creëren meer ruimte voor ondernemers, makers, kunstenaars met nadruk op praktisch opgeleiden en starters.
- We werken aan ruimte voor nieuwe bedrijven, startups en creatieve broedplaatsen.
- We vergroten de ruimte voor bedrijven op een nieuw terrein.

1.5 We hebben in de ontwikkelagenda rekening gehouden met de uitkomsten van het rapport 'Vestigingsklimaat' van de Rekenkamer.
De Rekenkamer heeft in 2023 onderzoek gedaan naar het vestigingsklimaat in onze stad. De Rekenkamer heeft conclusies en aanbevelingen geformuleerd. De gemeenteraad heeft deze conclusies en aanbevelingen unaniem omarmd. De conclusies en aanbevelingen gaan over het beleid, de beschikbare middelen, het organiserend vermogen van ondernemers, de aandacht voor reguliere werkterreinen (in vergelijking met de toplocaties), de werkgelegenheid in Enschede en een regio-brede aanpak.

In de bespreking van dit rapport in de stedelijke commissie van november hebben we een aantal toezeggingen gedaan in relatie tot de actualisatie van de (toen nog) nieuwe economische visie (en ook aangegeven wat we niet gaan doen):
- *Over de wens om een allesoverkoepelend beleidskader voor economie op te schrijven*
  We gaven op dit punt aan dat we in de visie (inmiddels 'ontwikkelagenda Economie') niet gaan bundelen wat (in andere documenten) al is opgeschreven. Dat hebben we dus ook niet gedaan.

- *Over de wens tot inzicht in de financiën voor economische ontwikkeling*
  We hebben toegezegd een overzicht samen te stellen over hoeveel geld er gemoeid is met onze inzet op het gebied van economie. We moeten ons daarbij beseffen dat we onze inzet voor economische doelstellingen terugzien in vele onderdelen van het fysiek en sociaal domein. Voorbeelden: het gaat om de economische component in stedelijke herontwikkelingsprojecten, om cultuur/broedplaatsen, om grote gebiedsontwikkelingen (Technology Base, Kennispark en Businesspark XL), om onderhoud/parkmanagement op reguliere bedrijventerreinen, om de Enschedese ArbeidsmarktAanpak (EAA) en nog veel meer. Daarom beperken we ons bij dit gewenste overzicht tot de directe inzet van middelen voor economische ontwikkeling van onze stad. Deze cijfers vindt u in de Ontwikkelagenda Economie.
- *Over de wens tot één dashboard voor economie te komen*
  We hebben toegezegd dat we één dashboard willen ontwikkelen voor economische ontwikkeling en daarin versnippering willen tegengaan. Zie daarvoor de tekst onder argument 1.7.
- *In de commissie vroeg een aantal fracties ons inzichtelijk te maken wat voor bedrijven we aan onze stad willen binden.*
  In de agenda leest u dat we de technologische, innovatieve en creatieve bedrijvigheid willen versterken. En dat we onze ondernemingen, die bijdragen aan onze stad als verzorgende (eu)regionale hoofdstad, belangrijk vinden. Tegelijkertijd moeten we ook realistisch zijn in hoeverre we kunnen sturen op individuele bedrijven: de omgevingsplannen voor de vestigingsplaatsen voor bedrijven in onze stad zijn immers leidend wie zich wel of niet mag vestigen. (Privaatrechtelijke) afwegingskaders (zoals op Kennispark en Technology Base) kunnen daarbij behulpzaam zijn.
  Het nieuw te ontwikkelen bedrijfsterrein biedt ons wel maximaal ruimte om te sturen op de daar gewenste bedrijvigheid, omdat we de bestuursrechtelijke en eventueel privaatrechtelijke kaders daarvoor nog gaan opstellen.
- *Over de noodzaak van regionale samenwerking*
  U vroeg aandacht voor het feit dat wemoeten inzetten op versterking van het vestigingsklimaat in de regio in nauwe samenwerking met organisaties als de Twente Board, de (top)werklocaties, Novel-T, Oost-NL, de kennisinstellingen etc. Dit komt op veel plekken in onze agenda terug.

1.6 In de ontwikkelagenda komen veel aanbevelingen uit het advies van de wetenschappelijke board over onze concept-economische koers terug.

De wetenschappelijke board heeft op ons verzoek gereflecteerd op een eerder concept van de ontwikkelagenda. De board komt tot de volgende aanbevelingen:

1. Geef het economisch beleid meer vorm als een iteratief (zichzelf herhalend, red.) proces. Onderzoek wat de invloed is van het gemeentelijk beleid en stuur bij als instrumenten niet effectief blijken te zijn. Dit helpt bij het maken van scherpe(re) keuzes.
2. Wees realistisch bij het bepalen van de rol van de gemeente binnen de lokale economie. Dat realisme vraagt om inzicht in behoeften van bedrijven, om scherpe doelen en om politieke keuzes.
3. Bepaal eerst het eigen beleid en bijbehorende acties. Bezie vervolgens waar samenwerking met (regionale) partners nodig is.
4. Toekomstbestendig economisch beleid vraagt om structurele aandacht voor ontwikkelingen en onzekerheden op de lange termijn en het doordenken van de potentiële consequenties daarvan. Bedenk bijvoorbeeld hoe de zorgsector en technologische sectoren zich gaan ontwikkelen en welke consequenties dit heeft voor Enschede.

In deze ontwikkelagenda Economie geven we aan welke keuzes we maken, welke partners we daarvoor nodig hebben en waar we als overheid wel of niet invloed uitoefenen. Verder gaan we ons economisch beleid monitoren, sturen we bij daar waar nodig en delen we dit jaarlijks met uw raad. Zie verder argument 1.7. Op deze wijze maken we werk van de aanbevelingen van de wetenschappelijke board.

1.7 In de ontwikkelagenda staat dat we jaarlijks rapporteren over de voortgang van de uitvoering ervan.

De verantwoording in het kader van reguliere IPC-cyclus omvat al een beperkt aantal indicatoren (waaronder het aantal banen, banen op toplocaties, bruto regionaal product per inwoner, bezoekers binnenstad). Over de ‘staat van de economie’ kunnen we natuurlijk veel meer zeggen. Wij ontwikkelen daarom een economisch dashboard dat we ieder jaar met uw raad delen. We kunnen dan ook het gesprek voeren over waar bijsturing wenselijk is.

Risico's

1.1 We werken aan een nieuwe toekomstvisie voor onze stad
Dit jaar start het proces om een nieuwe toekomstvisie voor Enschede op te stellen. Onze economische richting is al jaren ongewijzigd (en zien we terug in de Agenda voor Twente). Het is mogelijk dat de nieuwe toekomstvisie op onderdelen afwijkt van die koers. Als dit aan de orde is, ligt het in de rede ook die economische koers opnieuw te actualiseren.

1.2 De ambities uit de agenda overstijgen de op dit moment beschikbare budgetten
De agenda bevat veel acties die we willen inzetten om tot een sterkere toekomstbestendige economie te komen. Tegelijkertijd moeten we realistische keuzes maken waar we onze schaarse middelen gaan inzetten.

Duidelijk is dat een sterke innovatieve en (eu)regionaal verzorgende economie de bodem vormt onder een aantrekkelijke stad. Wij willen ons inspannen om op dat punt in ieder geval het noodzakelijke - en waar mogelijk meer dan dat - te doen. Duidelijk is dat we voor grote investeringen (bijvoorbeeld in herstructurering bedrijventerreinen) een beroep moeten doen op (schaarse) middelen uit instrumenten als de stedelijke investeringsagenda.

Kosten en financiële dekking van het voorstel
De acties in deze ontwikkelagenda economie vallen binnen de budgettaire kaders en de huidige incidentele en structurele formatie. De sinds 2023 structureel beschikbare extra middelen voor versterking economie (€ 0,7 miljoen, waarvan € 0,3 miljoen voor het Ondernemersloket) stellen ons in staat om veel te doen en veel noodzakelijke maatregelen te treffen of 'klaar te zetten voor uitvoering'.

Tegelijkertijd is duidelijk dat voor de daadwerkelijke realisatie van onze ambities veel geld nodig is. We hebben daarnaast te maken met aflopende reeksen/budgetten (zie ook de bijlage met de beschikbare middelen voor economie). Dit vraagt om scherpe keuzes.

Ter illustratie:
Herstructurering van bedrijventerreinen kost gemiddeld tussen de € 380 en € 460 per vierkante meter (rond de € 4 miljoen per hectare). Duidelijk is dat we realisatie van dit soort grote inspanningen niet op eigen kracht kunnen doen. Door bundeling van krachten en middelen met marktpartijen, regionale, provinciale, nationale en Europese overheden kunnen we daar mogelijk stappen in gaan zetten. Voorbeelden hiervan zijn de Regionale Stedelijke InvesteringsAgenda en koppeling met onze ambities in de Spoorzone Hengelo-Enschede (SHE).

Afweging en alternatieven
Ondersteuning van economische ontwikkeling is een zogeheten 'niet wettelijke taak'. We kunnen er dus ook voor kiezen om onze ambities voor versterking van onze economie over te laten aan ondernemers(organisaties), kennisinstellingen en andere overheidslagen. Waarbij wij uitsluitend de wettelijk vereiste randvoorwaarden op orde brengen.

Daar kiezen we niet voor. Talloze voorbeelden in binnen- en buitenland laten zien dat gezamenlijke inzet van ondernemers, onderzoek/onderwijs en overheden het verdienvermogen van de lokale en regionale economie versterkt. Door voortdurende bundeling van kennis, talent, geld, netwerken en faciliteiten/infrastructuur kunnen we verdienvermogen van Enschede en de regio en het Bruto Twents Geluk structureel vergroten. En daar blijven we ons voor inzetten.

Participatie
Onze partners in de stad hebben meegedaan in het proces om tot deze ontwikkelagenda te komen. We organiseerden daartoe vier sessies over de thema's "kennis, innovatie en arbeidsmarkt", "bedrijvenlocaties", "centrumfunctie/binnenstad" en "euregionale samenwerking".

Communicatie
Geen persbericht

Vervolg

- Na vaststelling van deze ontwikkelagenda starten wij nieuwe acties/vervolgen wij bestaande acties, volgens de aangegeven globale planning.
- In het najaar van 2025 evalueren we de voortgang en brengen die naar de gemeenteraad.

Bijlage

Ontwikkelagenda Economie 2024

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris,	**de Burgemeester,**
E.A. Smit	R.W. Bleker